

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Prima difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICVLVS III.

*Verum imperium sit actus rationis.
& quis?*

§. I.

Prima difficultas resolutus.

vet voluntatem quoad exercitium; non ad ipsam electionem, quæ est causa imperij; sed ad alium actum distinctum, scilicet ad usum actiuum, quò potentia externa applicatur ad executionem mediorum.

Si autem quæras, cur voluntas, quæ est primum movens quantum ad exercitium, ad huiusmodi actum seipsam sine interuentu imperij movere non possit?

Respondeo hoc pervenire ex eo quod, licet habeat virtutem ad movendum se, & alias potentias, absolute, non tamen per modum ordinationis; hoc enim est proprium intellectus, cuius est ordinare unum ad aliud, ut magis patebit ex infra dicendis.

Obijciunt tertio: Si imperium esset necessarium ad usum actiuum, sequeretur istum actum non esse liberum, sed necessarium: Consequens est falsum: Ergo &c. Sequela probatur: Necessitas antecedens tollit libertatem ab actu quem antecedit: At si imperium sit necessarium ad usum, inducet necessitatem antecedentem talem actum: Ergo ejus libertatem destruet. Probatur Minor: Necessitas se tenens ex parte actus primi, est necessitas antecedens; unde visio beatificæ necessitat in patria ad amorem, quia ex parte actus primi se tenet, & necessitatem inducit. At imperium se tenet ex parte actus primi regulantis usum, & aliunde ex illo necessario sequitur: Ergo in illum actum necessitatem antecedentem inducit.

Respondedo negando sequela. Ad probationem nego Minorem. Ad hujus verò probationem, distinguo Majorem: necessitas se tenens ex parte actus primi, est necessitas antecedens; si proveniat ex aliquo actu consecuto ad nostram libertatem, & in illa contento, nego Majorem: Si non ita contingat, transeat Major, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet positò imperiò usus necessario sequatur, & licet imperium se teneat ex parte actus primi; quia tamen ad electionem liberam sequitur, & in nostra potestate constitutum est, hinc fit ut non inducat necessitatem antecedentem, libertati contrariam, sed consequentem tantum, seu infallibilitatis, quæ libertatem comparatur.

Obijciunt quarto: Cum quis intendit, eligit, vel similes actus producit, illos in seipso experitur: Sed actum imperij nullus experitur in se: Ergo talis actus est ficticius.

Respondedo negando Minorem: Licet enim rudes & indocti non experiantur, nec discernant huiusmodi imperium, bene tamen docti & prudentes, quando ad id advertunt. Vnde Prophetæ cum propria anima loquens, & eam determinans & stabiliens in bono, sic ait Psal. 114. *Convertere anima mea in requiem tuam:* & Psalm. 42. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me: spera in Deo.* Et Augustinus ubi supra, eisdem ad seipsum duplex agnoscit imperium; unum perfectum & efficax, quod semper fortitur effectum; & aliud imperfectum & fluctuans, quod sibi plene non subijcit mentem. Et tamen advertendum, quod cum talis actus velocissime transeat, raro ad illum advertimus: sicut etiam, ob eandem rationem, alij actus tam intellectus quam voluntatis, ut dictio, usus actiivus, & similes, non percipiuntur à nobis,

Dico primò: Imperium est substantialiter actus intellectus præsupponit tamen necessario actum voluntatis. Ita D. Thomas hic art. 1. & alij Theologi communiter, contra Durandum, Henricum, & Almainum, qui docent esse actum voluntatis, supponentem actum rationis; & contra Gregorium & Richardum, qui volunt esse quid compositum æqualiter ex actu utriusque potentia: in quam sententiam inclinat etiam Suarez lib. 10. de legibus cap. 5. Conclusio autem procedit non solum de imperio monastico, de quo egimus articulo præcedenti, sed etiam de politico, quò princeps & superior imperat sibi inferioribus & subditis, de quo agitur in materia de legibus.

Probatur prima pars: Primò quia imperium est præcipuus actus prudentiæ, ut ex Aristotele & D. Thoma articulo præcedenti ostendimus; unde dicebat olim Architas Pitagoreus: *Exercitium dux regit, navigium nauclerus, mundum Deus, hominem mens, mentem prudentia:* Atqui prudentia est virtus intellectualis, ut docet Philosophus 6. Ethic. cap. 4. & D. Thomas infra qu. 57. art. 4. Ergo imperium est actus ab intellectu elicitus, & in eo receptus.

Dices: Oratio est in intellectu, & tamen religio, à qua procedit, est in voluntate: Ergo licet imperium sit actus prudentiæ, quæ in intellectu residet, non recte colligitur illud ab intellectu elici, & in eo subjectari.

Sed contra: Licet aliquando contingere possit, quod actus minus principalis & secundarius alicujus virtutis, ut oratio respectu religionis, sit in alia potentia, in qua non est virtus; id tamen non contingit in actu præcipuo & primario, qualis est actus imperij respectu prudentiæ: Ergo ex eo quod imperium sit actus prudentiæ, quæ est virtus intellectualis, recte inferitur, illud ab intellectu, non autem à voluntate elici.

Probatur secundò eadem pars: Sicut obedire pertinet ad inferiorem, ita imperare ad superiorem; quia correspondent sibi invicem, imperare & obedire: Sed ratio seu intellectus est id quod in homine superius & præstantius est juxta illud Aristotelis 10. Ethic. cap. 7. *Mens est eorum omnium quæ in nobis sunt præstantissima:* Ergo imperare ad intellectum pertinet.

Confirmatur: Lex est quoddam præceptum & imperium: Atqui lex non est actus voluntatis, sed intellectus; unde nomine legis in Scriptura significatur, ut patet ex illo Proverb. 6. *Mandatum lucerna est, & lex lux;* & cap. 8. gubernare & condere leges, attribuitur sapientiæ, quæ in intellectu residet, nam loquens de se Divina Sapientia ait: *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam:* Ergo imperium non est actus voluntatis, sed intellectus.

63 Probatur tertio eadem pars ratione D. The-
ma hic art. 1. Imperare alicui est ordinare ipsum
ad aliquid, ei intimando & denunciando quid
debeat agere, vel omittere: Sed ordinare, inti-
mare, & denunciare, solum ad rationem perti-
nent: Ergo imperium est actus rationis. Major
patet: non potest enim superior aliquid velle &
imperare, nisi ad hoc agendum hominem ordi-
net, ei intimando vel denunciando ut illud fa-
ciat. Minor vero probatur; quoad utramque par-
tem. Nam in primis ordinare dicitur comparatio-
nem unius ad alterum: Ergo formaliter includit
actum rationis conferentis.

64 Confirmatur: ut enim ait Cajetanus hic art. 1.
Quidquid ordinis in naturalibus & volun-
tariis est à ratione proficiscitur, & in illam resolvitur: opus e-
nim nature, est opus intelligentie, & electiones in
quibus maxime apparet ordo, quia sunt eorum que
sunt ad finem. propter finem, à consilio proficiscun-
tur, ordinante hoc ad illud.

Deinde, intimatio & denunciatio, nihil aliud
est quam quedam manifestatio, seu declaratio,
& locutio: At manifestare & loqui non pertinet
formaliter ad voluntatem, sed ad intellectum,
qui est veluti os aut lingua substantie spiritualis,
juxta illud Psalm. 36. *Os justis meditabitur sapien-
tiam*; & licet in voce & scriptura sit manifesta-
tio & locutio, tamen non est ibi, nisi in quantum
significant locutionem, quæ est in intellectu,
nam voces & scripturæ sunt signa conceptuum:
Ergo ordinare, intimare, & denunciare, solum ad
intellectum pertinent.

56 Dices: imperium non solum ordinationem &
intimationem, sed etiam motionem includit:
Ergo cum ordinatio & intimatio ad intel-
lectum pertineant, motio vero ad voluntatem, de-
bet imperium pertinere ad utramque potentiam,
& esse quid compositum ex actu intellectus & vol-
untatis.

Sed contra: Imperium apud omnes Theolo-
gos & Philosophos, unum aliquid denotat, seu un-
um hominis actum, sicut intentio, electio, consi-
lium, & alij actus humani: Ergo sicut illi ex actibus
intellectus & voluntatis non componuntur ex æ-
quo, sed unum important essentialiter & in recto,
alium vero præsuppositivè tantum & de connota-
to, ita & imperium.

66 Confirmatur: Quando ad aliquid constituen-
dum occurrunt actus duarum potentiarum, quæ
non similes, neque ex æquo possunt concurrere,
sed una essentialiter est prior alterâ, & cum sub-
ordinatione se habent, non possunt etiam tales
actus illarum potentiarum ex æquo & simultaneè
concurrere, sed solum cum ea subordinatione,
quæ potentie ipsæ, à quibus procedunt, se se
respiciunt: constat autem quod intellectus &
voluntas se habent ut potentie essentialiter sub-
ordinatæ, quarum una est prior alterâ; siqui-
dem una movet alteram, & influat in illam: Ergo
actus qui ex illis potentis procedunt, non
possunt ex æquo, & quasi simultaneè consti-
tuere, seu componere actum imperij, sed cum
subordinatione unius ad alterum, & prioritatem u-
nius, ac posterioritate alterius; atque adeo in uno
debebit consistere essentialiter seu substantialiter
nempe in ordinatione intimativa; in altero ve-
rò, scilicet in motione voluntatis, solum causa-
liter & præsuppositivè. Sicut e contra electio
materialiter & elicitive pertinet ad voluntatem: ad
intellectum vero formaliter tantum & præsuppo-
sitivè, ut disp. 8. art. 1. ostendimus.

Ex quo probata manet secunda conclusio.
1 a s, quæ asserit imperium, actum voluntatis ne-
cessario præsupponere: supponit enim electio-
nem voluntatis, à qua efficaciam motivam, seu
vim movendi quo ad exercitium participat.

Addo quod, imperium est actus formaliter li-
ber; nam prudentia, cujus est actus, ducitur ar-
bitrio, non instinctu; Sed omnis libertas quæ
in actibus intellectus reperitur, à præsupposito
actu voluntatis derivatur: Ergo imperium actum
voluntatis necessario præsupponit: Unde Matth.
8. postquam leprosus dixit Christo: *Domine si
vis, potes me mundare*, Christus subjunxit: *Va-
le mundare*. Quæ verba (ut ibidem notat Hyero-
nymus) non sunt, conjunctim legende, ut ple-
rique Latinorum putant sed divisim & separatim,
ut primum dicat, *Volo, deinde imperet*: per hoc im-
pugnans, imperium actum voluntatis necessario
præsupponere, & ab eo totam suam efficaciam ac
vim impulsivam mutuari.

§ I I.

Alia difficultas expeditur.

Dico secundo, Imperium non esse judicium
practicum intellectus; sed dictamen ali-
quod mentale, per verbum imperativi modi ex-
pressum, quod alicui dicitur: *fac hoc*. Est contra
aliquos ex nostris Thomistas, qui docent impe-
rium consistere in judicio practico subsequente
electionem, quod judicium practice practicum
appellatur; ut illud distinguant à judicio regu-
lante electionem, quod practicum simpliciter
dicitur.

Probatur primò ex Aristotele, & D. Thoma,
qui, ut vidimus articulo præcedenti, tres actus
circa agibilia distinguunt, nempe consilium, ju-
dicare, & præcipere; atque ad eos eliciendos di-
versas virtutes ordinari affirmant; ad bene con-
siliandum Eubulium; ad rectè judicandum Sy-
nesium & Cræmonem; ad bene imperandum Pra-
dentiam: Sentiant ergo quod judicare & impe-
rare sunt actus distincti, alias non constituerent
ad illos diversas virtutes.

Probatur secundo: In omni judicio intel-
lectus invenitur veritas vel falsitas: Sed in impe-
rio neque veritas neque falsitas reperitur: Ergo
imperium non est judicium etiam speciale, pro-
ximè dirigens ad operationem. Minor probatur:
Nam quando aliquis imperat alteri, *fac hoc*, ne-
que dicit verum, neque falsum; quia non asserit
aliquid esse vel non esse: unde aliquis non dicitur
verè vel falsò alteri imperare, sed bene vel male:
Ergo in imperio neque veritas neque falsitas
reperitur.

Confirmatur: D. Thomas 1. perihem. lect.
7. dividit orationem perfectam in quinque spe-
cies, nempe enuntiativam, deprecativam, im-
perativam, interrogativam, & vocativam; do-
cetque solam enuntiativam significare concep-
tum intellectus; in quo est verum vel falsum:
Sed oratio imperativa, imperium intellectus si-
gnificat: Ergo in eo neque veritas neque falsitas
reperitur.

Probatur tertio: Imperium non est judicium
antececedens electionem; nam ut ait D. Thomas
hic art. 3. ad 1. *Post electionem ratio imperat*: ne-
que judicium eam subsequens, quia tale ju-
dicium habet modum indicativi, scilicet *hoc faci-
endum est*, imperium autem explicatur per
verbum imperativi, v. g. *fac hoc*: unde D. Tho-
mas